

سالروز شکست حصر آبادان

دفاع مقدس - چهاردهم آبان ماه ۱۳۵۹ زمانی که فرمان امام خمینی (ره) مبنی بر اینکه «حصر آبادان باید شکسته شود» خطاب به نیروهای مسلح صادر شد، کمتر از یک هفته از تلاش نیروهای عراقی برای تصرف آبادان می‌گذشت. عراقی‌ها برای تصرف آبادان در ۸ آبان ۱۳۵۹ در منطقه ذوالفقاری روی رودخانه بهمنشیر پل شناور نصب کرده و با عبور دادن قسمتی از نیروهای خود وارد آبادان شده بودند. نیروهای عراقی از آن جهت منطقه ذوالفقاری را انتخاب کرده بودند که با استفاده از پوشش نخلستان‌ها بتوانند از دید رزمندگان اسلام دور مانده و به راحتی وارد شهر شوند؛ عبور از این قسمت آسان‌تر از عبور از رودخانه کارون در جنوب خرمشهر بود. با چنین وضعیتی آبادان در یک محاصره ۳۳۰ درجه‌ای قرار می‌گرفت و عبور از رودخانه بهمنشیر می‌توانست آن را با خطر جدی روبه‌رو کند. دشمن می‌پنداشت اگر بتواند از این رودخانه بگذرد، آبادان را برای همیشه از آن خود کرده است. در واقع در پی دستور امام (ره) یکی از ۴ عملیات بزرگ و برجسته تاریخ دفاع مقدس رقم خورد که به عنوان یک نقطه عطف در انتقال راهبرد جنگ از آن یاد می‌شود. محسن رضایی درباره اهمیت این عملیات می‌گوید: عملیات ثامن الائمه (ع) نقطه عطف و به عنوان مبداء آغاز راهبرد مرحله دوم جنگ است و یکی از نقاط اعتماد به نفس در راهبرد مرحله دوم، عملیات ثامن الائمه (ع) بود که حلقه واسط و مبداء تحول به شمار می‌رفت.

طرح مانور

به دنبال فرمان امام خمینی (ره) طرح‌های مشترک سپاه و ارتش برای شکست حصر آبادان شکل گرفت. در طرح مانور، ۳ محور عمده و یک محور فرعی برای انجام عملیات در نظر گرفته شده بود: محور شمالی شامل منطقه دارخوین و محمدیه و محور جنوبی شامل محور فیاضیه و ایستگاه ۷ بود. بر اساس این طرح، تلاش فرعی نیروها برای پشتیبانی نیز در محور جاده ماهشهر - آبادان انجام می‌شد. در این میان، محور دارخوین و فیاضیه با هدف تصرف و تامین پل‌های حفار و قصبه دارای اهمیت بیشتری بودند و در صورت برخورداری نیروهای خودی از سرعت عمل، امکان انهدام و اسارت بسیاری از افراد دشمن در این محور وجود داشت. در مجموع به نظر می‌رسید، دشمن به دلیل برخورداری از نیروهای احتیاط و به ویژه امکان به کارگیری لشکرهای ۵ مکانیزه و ۹ زرهی تحت امر سپاه سوم، در موضع برتری قرار داشت، لیکن نیروهای خودی با توجه به شناخت دقیق از دشمن، ویژگی برتر عملیاتی، ترکیب جدید سپاه و ارتش که پیش از این هرگز در این سطح وجود نداشت و بهره‌برداری مناسب از زمین، از موقعیت بهتری برخوردار بودند. افزون بر این، دشمن به لحاظ درک و باوری که از

توان نیروهای خودی داشت، به طور نسبی در غافلگیری به سر می‌برد و این عوامل در مجموع می‌توانست دستیابی به پیروزی را برای نیروهای ایران آسان کند.

شرح عملیات

ساعت یک بامداد روز پنجم مهر ۱۳۶۰ رزمندگان اسلام عملیاتی را با رمز «نصر من الله و فتح قریب» آغاز کردند که پس از ۲ روز به بار نشست و فرمان امام خمینی (ره) مبنی بر ضرورت شکست حصر آبادان با موفقیت اجرا شد. مقاومت اولیه نیروهای عراقی در برخی از محورها و به ویژه تداوم آن در منطقه پل حفار، نشان دهنده هوشیاری نسبی دشمن بود ولی شناخت نادرست فرماندهان نظامی عراق نسبت به توان نیروهای خودی که بر مبنای برآوردهای عملیات ناکام پیشین ایجاد شده بود، سبب شد در برابر حمله نیروهای ایرانی واکنش مناسبی نشان ندهند. با روشن شدن هوا و ادامه پیشروی نیروهای ایران از محور شمالی به سمت پل مارد و تهدید عقبه نیروهای دشمن، نخستین ضربه شکننده بر نیروهای عراقی وارد آمد. با این حال، نیروهای دشمن در منطقه پل حفار همچنان مقاومت می‌کردند. گسترده‌گی محورهای تهاجم و عقب‌ماندگی دشمن سبب شد تا نیروهای خودی با به دست گرفتن ابتکار عمل و ادامه پیشروی در محورهای مختلف، دشمن را تحت فشار قرار دهند. از سوی دیگر، در پی تغییر وضعیت میدان نبرد، فرماندهی نیروهای عراق تلاش می‌کرد تا تاریک شدن هوا به مقاومت در پل حفار ادامه دهد. دشمن قصد داشت با تقویت منطقه، ابتدا منطقه سرپل را حفظ کند و پس از آن، با نصب پل روی رودخانه کارون، نیروهای محاصره شده را نجات دهد و سپس با استقرار در منطقه غرب رودخانه کارون از ادامه پیشروی نیروهای ایرانی جلوگیری کند. با آزاد شدن جاده ماهشهر - آبادان در ساعت ۸:۳۲ بامداد روز پنجم مهر و پیشروی نیروهای خودی از شمال به جنوب و تصرف پل قصبه، امکان مقاومت از عراقی‌ها گرفته شده بود. در بعد از ظهر همان روز بخشی از پل حفار تصرف شده بود ولی عراقی‌ها برای باز نگه داشتن عقبه نیروهای محاصره شده خود در شرق کارون، همچنان مقاومت می‌کردند، چنان‌که با تاریک شدن هوا حرکت ستون نیروهای دشمن از اهواز به سمت خرمشهر دیده می‌شد. به این ترتیب، روز اول عملیات در حالی به پایان رسید که دشمن به دلیل عقب‌ماندگی، توان مقابله نداشت و تنها، به تاریک شدن هوا، باز نگاه داشتن پل حفار برای تقویت منطقه یا امکان عقب‌نشینی نیروهای محاصره شده امید بسته بود. در روز دوم عملیات در حالی که پیشروی نیروهای خودی همچنان ادامه داشت، دشمن واکنش جدی از خود نشان نداد و از بعد از ظهر همان روز نیروهای عراقی به تدریج تسلیم شده یا عقب‌نشینی کردند و سرانجام در پایان این روز عملاً منطقه سرپل دشمن آزاد شد. در روز سوم عملیات نیز در پی پاکسازی منطقه، محاصره آبادان به پایان رسید و فرمان امام خمینی (ره) مبنی بر شکستن حصر آبادان، در مدت ۴۸ ساعت تحقق یافت.

و نیروهای خودی پس از پاکسازی کامل منطقه، در ساحل شرقی رودخانه کارون استقرار یافتند. در این عملیات علاوه بر آزادسازی منطقه اشغالی در شرق رودخانه، بخش وسیعی از نیروهای خودی آزاد و برای عملیات بعدی آماده شدند. آزادسازی ۱۵۰ کیلومتر مربع از خاک میهن اسلامی شامل ۲ جاده استراتژیک اهواز-آبادان و ماهشهر-آبادان و خروج شهر آبادان از محاصره، اسارت ۱۸۰۰ نفر از نیروهای دشمن، کشته و زخمی شدن ۱۵۰۰ تا ۲۰۰۰ نفر از نیروهای عراقی و انهدام ۹۰ دستگاه تانک و نفربر، به غنیمت گرفتن ۱۰۰ دستگاه تانک و ۶۰ دستگاه نفربر، ۳ دستگاه لودر و ۱۵۰ دستگاه خودرو و انهدام ۳ فروند هواپیما و یک فروند هلیکوپتر دشمن از پیامدهای این عملیات بود. صدام پس از این شکست ۷ نفر از فرماندهان خود را تیرباران کرد.